

CUMHURİYETİN İLK YILLARINDA “1341 (1925) TEŞKİLATINA GÖRE TAKSİMAT-I ADLİYE HARİTASI” ZAVİYESİNDEN ADALET TEŞKİLATI

The Organization Of Justice In The First Years Of The Republic Of Turkey According To Map Called "Taksimat-ı Adliye"

Cengiz ÖZEL*

Özet: Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşuyla aslında Tanzimat devrinde başlayan hukuk resepsiyonu hızlanmış; tüm kurum ve hukuk kurallarıyla Osmanlı Devletinin devamı niteliğindeki genç Cumhuriyet kendini yeniden tanımlama gayretlerini adalet teşkilatı için de gündeme almıştır. Bunun sonuçlarından biri olarak da 1925 yılında adliye teşkilatının hangi birim, bölüm ve unsurlardan oluştuğunu ortaya koyan bir harita dönemin Adalet Bakanlığı tarafından yayınlanmıştır. Bu harita Cumhuriyet düzeninin kuruluş çabalarına tanıklık ederken, Türk hukuk tarihinin az incelenen Cumhuriyet'in ilk yılları hakkında da önemli ipuçları vermektedir. Makale ile sadece adliye teşkilatı değil, ülkenin içinde bulunduğu siyasi, sosyal ve tarihi doku da incelenmiştir.

Anahtar kelimeler: Cumhuriyet, 1925 tarihli harita, adalet teşkilatı, teftiş haritası, mahkemeler, adliye.

Abstract: With the foundation of the Republic of Turkey, the reception of law, which started in the Reform (Tanzimat) Era in reality, accelerated; the young republic, which had the characteristics of the successor of the Ottoman Empire with all of its institutions and legal rules, also put the efforts of redefining itself on the agenda for the judicial organization. As a result of this, in 1925, a map showing the units, departments and elements of the judicial organization was published by the Ministry of Justice. While this map is witnessing the foundation efforts of the republic order, it also gives important clues about the early years of the republic, the less examined topic of Turkish legal history. With this article, not only the judicial organization but also the political, social and historical textures of the country are also examined.

Keywords: Republic, the map dated 1925, judicial organization, inspection map, courts, courthouse.

* Daire Başkanı, Adalet Bakanlığı Hukuk İşleri Genel Müdürlüğü, Yakın Doğu Üniversitesi Kamu Hukuku Doktora Öğrencisi, ozelcengiz@gmail.com.

ORCID ID: 0000-0002-1096-7341

Makale Geliş Tarihi : 23/09/2019, Makale Kabul Tarihi : 08/10/2019

I- GENEL OLARAK

Cumhuriyet'in kuruluşundan sonraki adliye teşkilatını anlatan, mahkemeleriyle, barolarıyla, teftiş mıntukalarıyla, hukuk mektepleriyle, hâkimlerin özlük haklarına göre tayin edildikleri bölgeleriyle, adliyelerde çalışan yargı mensuplarının tamamını sayılarıyla ve yerleşim yerlerinin adlarının o dönem anıldıkları isimleriyle bize aktaran 1925 tarihli Taksimât-ı Adliye Haritasından¹ daha değerli bugün elimizde hiçbir kaynak bulunmamaktadır.

Mezkûr harita, zaman zaman ve yer yer Adalet Bakanlığı'nın ve adliyelerin kıymet bilir yargı çalışanlarının odalarının bir köşesinde, çeşitli ebatlarda, renkli ve renksiz formlarda asılı olarak görülse bile, yazılarının eski Türkçe olması nedeniyle, mahiyeti çokça bilinmeden aksesuar olarak kullanılmış; yargı sistemimizin de öyle gökten zembille inmediğinin kanıtı olarak bulunduğu odalarda yargı mensuplarının göğsünü kabartmaktan öte bir işlev üstlenememiştir.

Dönemin adli sistemini bütünüyle aktarabilen haritada ayrıca tarihi, coğrafi, mülki, sosyo-kültürel, demografik ve filolojik bakımdan da önemli bilgiler verilmektedir. Bu makale ile söz konusu haritanın içerdiği bilgilerden günümüz yargı sistemindeki sürekliliğin ve kopuşların izi sürülmek istenmiştir.

Adliye Vekâleti İhsaiyyet ve Müdevvenat-ı Kanuniye Müdüriyeti tarafından hazırlanıp düzenlenen haritanın en üstünde "Hattat Hilmi" tarafından eski harflerle hat ile yazılmış "Türkiye Cumhuriyeti" yazısına, onun hemen altında da "1341 Teşkilatına Göre Taksimât-ı Adliye Haritası" ibaresine şahit oluyoruz. Harita 1925 tarihli olması nedeniyle Osmanlı Türkçesiyle yazılmıştır. Bilindiği üzere yeni Türk alfabesi 1928 yılında kabul edilmiştir.

Haritanın sağ üst köşesinde bulunan ifadeden, 1925 yılındaki adliye çalışanlarının kadro durumunu şekil ve şemalarla haritaya işleyen kişinin A. Mithat olduğu görülmektedir. Haritanın sağ alt lejant köşesinde bulunan, mahkemeleri, baroları, teftiş bölgeleri ya da sınırları belirten ve bu haritaya mahsus kullanılan singelerin, terimlerin anlamını gösteren "işarat-ı mahsusa" tablosunun (bir nevi harita anahtarı) kenarında ise Galib Bey'in ismi yer almaktadır. Haritanın geneline şamil ve sol alt kısımda bulunan imzada ise Abdülkerim ismi yazılıdır. İmzanın şema ve tablolarında, lejantta ya da hat'ta değil de haritanın geneline hitap eden bir köşede bulunması, imzanın haritacıya ait olduğu izlenimini vermektedir.

Türkiye Cumhuriyeti'nin 1927-1928 tarihli Devlet Salnamesi'nden anlaşıldığı üzere dönemin Adliye Vekâletinde İstatistik ve Neşriyat Müdürü olarak görülen Galib Bey'in haritada imzası olan kişi olması kuvvetle muhtemeldir. Zira haritayı düzenleyen ve yayına hazırlayan

¹ Harita, orijinal haliyle ve Osmanlıca yazılar transkripsiyonları yapılarak ekte verilmiştir.

1925 tarihindeki adıyla Adliye Vekâleti İhsaiyet (İstatistik) ve Müdevvenat-ı Kanuniye (Bir araya getirilmiş, düzenlenmiş kanun) Müdüriyetidir. Galib Bey'in Müdürlüğü tarafından yayınlanan haritaya "Müdür" olarak imza attığını düşünmekteyiz.

Haritanın, dönemin "Türk Kodeksi", "Temyiz Kararları" gibi önemli hukuk kitapları ile "İstanbul'un 1453 Tarihinde Fethinden Evvelki Topografi Haritası" gibi haritaları yayınlayan Zeliç Biraderler Matbaasında basıldığına dair sağ en alt köşede baskı bilgisi bulunmaktadır.

Haritada beş ayrı renkle belirlenmiş olan bölgesel ayrımın bugünkü coğrafi ve idari bölgelerle ilgili olmadığı, her bir rengin farklı bir "Teftiş Mıntıkası"nı gösterdiğini de haritanın altındaki yazılardan anlıyoruz. En alttaki köşeli parantez içindeki yazım sırasıyla; turuncu renkte gösterilen yerler "Karadeniz Teftiş Mıntıkası"nı, yeşil renkte gösterilen yerler "Adalar Denizi Teftiş Mıntıkası"nı, sarı renkte gösterilen yerler "Akdeniz Teftiş Mıntıkası"nı, kırmızı renkte gösterilen yerler "Orta Anadolu Teftiş Mıntıkası"nı, eflatun renkte gösterilen yerler ise "Şarki Anadolu Teftiş Mıntıkası"nı işaret etmektedir.

Bugün kullandığımız "Ege Denizi" ibaresi yerine ise "Adalar Denizi" ibaresi kullanılmıştır. Zira Türklerin Batı Anadolu'da denizle ilk temaslarıyla birlikte denizde gördükleri adaların çokluğu nedeniyle buraya "Adalar Denizi" dedikleri ve bölgede etkinliğini sürdüren Aydınogulları ve Osmanlının da tarih boyunca aynı adı kullandıkları bilinmektedir. Piri Reis Kitab-ı Bahriye'sinde, Kâtip Çelebi ise Tuhfetü'l-Kibar Fi Esfari'l Bihar'ında Ege Denizi'nden "Adalar Arası" olarak bahsetmektedir.² Aynı şekilde, Lozan'da imzalanan 1923 tarihli Barış Andlaşması'nın "Topraklara İlişkin Hükümler" başlıklı bölümünde yer alan 2'nci maddesinde "Adalar Denizi" tabiri kullanılmıştır. Ege Denizi tabirinin kullanılması 1941 tarihinde Ankara Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesinde toplanan Birinci Coğrafya Kurultayı sonrasında.

Ayrıca, belirtilen işaretlerle ülke sınırlarını gösteren "Memleket Hududu" dışında "Teftiş Daireleri Hududu" ve "Cinayet Mahkemeleri Hududu"nun da titizlikle çizildiğini görmekteyiz. Harita dönemin tren yollarını ise "Şümendüfer Hututu" (hat'tan mülhem) ibaresiyle açıklığa kavuşturuyor.

Haritanın denizleri gösteren bölümlerinde; Karadeniz, Akdeniz, Adalar Denizi ve Marmara Denizi yazılarının bulunduğu, sadece İskenderun ve Antalya Körfezi'ne yer verildiği; ancak İzmit Körfezi'nin yazılmadığı müşahede edilmektedir.

Haritayı detaylı incelediğimizde o dönem Bozcaada'ya kendi ismiyle hitap edildiği görülürken, Gökçeada'ya eski adı olan İmroz

² Akarı, Selçuk, "Dil Tarih ve Coğrafya Denklemine Ege Denizi'nin Adlandırma Tarihi ve Ege Kelimesinin Anlamı" (https://www.dzkk.tsk.tr/pages/denizwiki/konular.php?icerik_id=150&dil=1&wiki=1&atid=4) (Çevrimiçi, et.: 09.09.2019)

şeklinde kayıt düşüldüğü görülmektedir. Haritada ülke sınırları dışında kalan ve 18 Ekim 1912 tarihli Uşî Antlaşması, 30 Mayıs 1913 tarihli Londra Antlaşması ve 14 Şubat 1914 tarihli Büyükelçiler Konferansı ile kaybedilen Midilli, Sakız, Sisam ve Rodos adalarının da harita üzerinde isimlendirildiği görülmektedir.

Harita teftiş mıntıkları üzerinden bölgelere ayrımlanmakla ve literatüre “teftiş haritası” olarak girmiş olmakla birlikte sadece teftiş kurulu hakkında değil, dönemin adalet teşkilatı ve yargı müesseseleri hakkında birçok yönden bilgi vermektedir. Bu itibarla, incelememizi haritanın bize verdiği tüm yönleri ortaya çıkaracak şekilde aşağıdaki başlıklar altında yapmaya çalışacağız.

II-HUKUK MEKTEPLERİ VE MESLEK MEKTEPLERİ

Lejantta iki hukuk mektebinin ve iki meslek mektebinin bulunduğu, bunların da haritaya işlendiği anlaşılmaktadır. Haritaya göre, Ankara’da bir hukuk mektebi ve meslek mektebi, İstanbul’da da bir hukuk mektebi ve meslek mektebi bulunmaktadır.

1877’de Osmanlı Meclis-i Mebusan’ında iyi hâkimler yetiştirilmesi için yeni bir hukuk mektebinin kuruluşu tartışılmış ve Darülfünun-ı Sultani’deki Mekteb-i Hukuk-ı Sultani adındaki okul 1878’de Hukuk Mektebi Nizamnamesiyle kapatılarak, 17 Haziran 1880’de Adliye Nezareti bahçesinde faaliyet gösterecek Mekteb-i Hukuk açılmış ve (1880-1881) eğitim ve öğretim döneminde eğitime başlamıştır. 1881 yılında Mekteb-i Sultani’deki hukuk mektebi de Adliye Nezareti’ne bağlı hukuk mektebine nakledilerek, iki hukuk mektebi birleştirilmiştir. Sırasıyla bu iki okul, hukuk eğitiminin modernleşmesinin esasını oluşturmuştur.³

Dönemin Adalet Bakanı Mahmut Esat Bozkurt’un girişimleriyle 5 Kasım 1925’te kurulan Ankara Adliye Hukuk Mektebi (Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi) ile Ankara’da Cumhuriyet’in başkentinde ilk hukuk okulu açılmıştır. Atatürk’ün açılışına bizzat nezaret ettiği hatta derslerini dinlemeye kadar geldiği Hukuk Mektebi, hukuk resepsiyonu sürecinin de en somut örneklerinden biri olmuştur. Ankara’da kurulan bu mektep, aynı zamanda Cumhuriyet’in ilk yükseköğretim kurumu olarak da kayıtlara geçmiştir.

III -1925 YILI ADALET TEŞKİLATI KADRO SAYILARI

1925 yılındaki yargı çalışanlarının sayılarını gösteren iki yuvarlak şema, haritanın sağ üst köşesinde ayrıca çalışılmıştır. A. Mithat imzası bulunan ve bir kısmı bu şemaların altında kalan, başka bir kısmı ise haritanın lejant kısmında yer alan açıklamalı tablolarla o günkü adliye

³ Koyuncu, Nuran, "Hukuk Mektebinin Doğuşu", Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi C. XVI, Sa. 3, Ankara, 2012, s.163-165

çalışanlarının kadro sayıları bugüne taşınmış bulunuyor. Büyük şemanın hemen altında yer alan yazıda:

“Kadronun Erkân-ı Vekâlet ile Mahkeme-i Temyiz ve diğer bilimüm mehâkim ruesâ ve azasını sâde renkler göstermektedir. Taramalılar vekâletde Heyet-i Kalemîye ve Tahrîriyeyi mehâkimde kâtibler ve mübaşirleri, noktalılar da bütün bu müessesâtdaki hademeleri gösterir” açıklaması yapılmıştır. Bu açıklama ışığında büyük şemaya göre sayılar⁴ aşağıdaki tabloda verilmiştir”.

	Hâkim	Memur ve Diğer Personel	Hademe ve Odacılar
Bakanlık Dairesi	55	99	29
Mahkeme-i Temyiz	?	?	22
Adliyedeki Hâkimler	2504	4641	562
İcra Daireleri	158	136	X
Eytam (Yetimler) İdareleri	173	98	X
Kadro Toplamı	2890	4974	613

Tablodaki Eytam İdarelerinden kasıt Emval-i Eytam Müdüriyeti olup, Adliye Vekâleti birimlerinden birisidir. Aynı dönemde devlet teşkilatında dönemin gereklilikleri nedeniyle Emlak ve Eytam Bankası'nın dahi olduğu görülmektedir.

Küçük yuvarlak şemanın üstünde ise “Mütebaidu'l merkez dairelerle temsil ve tevhid edilen kadro” yazısı yer almaktadır. Bu şemayla kadroların birleştirilmiş hali verilmiştir. Buna göre;

Bakanlığa bağlı (Hükkam) Hâkim/Savcı Sayısı	:2931
Memur ve Müstahdem Sayısı	:4889
Hademe ve Odacılar	:613
Genel Kadro Toplamı	:8533

⁴ Kadro sayılarından, az da olsa bazılarının çok net bir biçimde görünmediğini veya taralı ve noktalı alan ile birleşmeler nedeniyle farklı okunmaya müsait olduğunu da belirtmekte fayda vardır.

Haritanın sağ üst köşesinde bulunan küçük yuvarlak şemanın açıklaması mahiyetinde olan ve “Küçük Kadro Hakkında İşarat” başlığı altında verilen lejanttan anlaşıldığı üzere, Bakanlık Personeli ile Yargıtay ve Mahkeme Reis ve Üyeleri ile diğer hâkimlerin hepsinin toplamını veren sayının 2931 olduğu, yukarıdaki tabloda tüm hâkimlerin toplamının ise 2890 olduğu, iki sayı arasındaki farkın ise bize tabloda eksik kalan 41 kişilik Yargıtay (Mahkeme-i Temyiz) üyelerinin sayısını verdiği görülmektedir. Yine aynı hesaplama yöntemiyle tabloda bulunmayan Yargıtay’da çalışan memur ve diğer personel sayısının, şemadaki sayıyla farkından 85 kişi olduğu ortaya çıkmaktadır. Bakanlıktaki kalem ve yazım heyeti, kâtip ve mübaşir sayısı ile bütün kuruluşlardaki hademe sayısının ise hâkimlerin sayısı ile mütenezip olduğu dikkat çekmektedir.

IV-MAHKEMELER

Haritanın Galib Bey imzalı lejantında mahkemeler sırasıyla şöyle verilmiştir:

- Mahkeme-i Temyiz
- Müstakil Cinayet Mahkemesi
- Müretteb Cinayet Mahkemesi
- Hukuk Mahkemesi
- Ceza Mahkemesi
- Ticaret Mahkemesi
- Mahkeme-yi Asliye
- Hâkim-i Münferid
- Sulh Hâkimi
- Merkez Kazada Mukim Sulh Hâkimi

1879 tarihli Mehakim-i Nizamiye'nin Teşkilat Kanun-ı Muvakkatı ile hukuk hayatımızdaki yerini alan ve bidayet mahkemesi (ilk derece) ve Divan-ı Ahkâm-ı Adliye arasında ikinci derece mahkemesi olarak kurulan *istinaf mahkemeleri*, 1924 yılında çıkartılan 469 sayılı "Mehakimi Şeriyenin İlgasına ve Mehakimin Teşkilatına Ait Ahkâmı Muaddil Kanunu"nun 9 uncu maddesinin “istinaf mehakimi ve vezai fi mülğadır” hükmü ile yaklaşık 45 yıl sonra kaldırılmıştır.⁵ Bu nedenle uzun süre görev yapan ve vilayet ile eyaletlerde kurulan “istinaf mahkemeleri” ile bu kanunun yürürlüğüne kadar görev yapan “şer’iyye mahkemeleri” 1925 tarihli haritada yer almamaktadır. Aynı şekilde, o dönemde görevine devam eden, ancak TBMM bünyesinde kurulan İstiklal Mahkemeleri de adli teşkilat içinde yer almadığından haritada bulunmamaktadır. Zaten İstiklal Mahkemeleri, 7 Mart 1927’de kaldırılmıştır.

⁵https://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/kanunlar_erisim.tutanak_hazirla?v_meclis=&v_donem=&v_yasama_yili=&v_cilt=&v_birlesim=&v_sayfa=&v_anabaslik=KANUN LAR&v_altbaslik=469&v_mv=&v_sb=&v_ozet=&v_kelime=&v_bastarih=&v_bittarih=) Erişim tarihi 09.09.2019.

Ama aşağıda daha ayrıntılı inceleyeceğimiz haritada en ince detaylarına kadar verilen mahkemelerin de 469 sayılı Mehakimi şeriyenin İlgasına ve Mehakimin Teşkilatına Ait Ahkâmı Muaddil Kanun ile hukuk hayatımıza girdiğini belirtmek gerekir. Bu Kanun'un 1'inci maddesine göre:

“Türkiye Cumhuriyetinde, evvelâ; sureti teşekkül ve derecei salâhiyeti kanunu mahsusuna tabi Mehakimi Sulhiye, saniyen; buldukları kazanın namıyla tevsim ve bir reis ile iki azadan terkîp kılınan Mehakimi Asliye, salisen; mevaddı cinaiyeyi ryetle mükellef ve bir reis ile dört azadan mürekkep Mehakimi Cinaiye vardır. Bunların fevkinde yalnız Mahkemei Temyiz bulunur.”

Cumhuriyet'in ilanından sonra çıkarılan 469 sayılı Kanun'un 1'inci maddesinde asıl mahkemeler sayılmak suretiyle belirlenmiş olmakla birlikte, haritanın lejantında kanunun diğer maddelerinde serdedilen hükümlerle ortaya çıkan daha ayrıntılı bir mahkeme teşkilatı görüyoruz. Haritada varlığı belirtilmiş mahkemeler aşağıda tek tek incelenmiş ve hangi mahkemenin hangi yerleşim biriminde yer aldığının listesi tablo halinde mahkeme tanıtım yazısından sonra verilmiştir.

A-Mahkeme-i Temyiz

Yargıtay'ın o dönemde Ankara yerine Eskişehir'de olduğu görülmektedir. şöyle ki; 7 Haziran 1920'de TBMM Hkmeti tarafından çıkarılan 4 sayılı Kanun ile merkezi Sivas'ta bulunan şer'iye, Ceza, Hukuk ve Dilekçe Dairelerinden oluşan Heyeti-i Temyiz kurulmuştur. İstanbul'da bulunan Heyet-i Temyiz aynı dönemde varlığını sürdürmekte iken milli mücadelenin kazanılmasıyla 1922'de her iki temyiz heyeti bu süreçte birleştirilmiştir. TBMM Hükümetince Sivas'ta kurulan mezkr yüksek mahkemeye "Muvakkat Heyeti Temyiziye" denilmiştir.⁶

Cumhuriyet'in ilk Yargıtay'ı diyebileceğimiz temyiz heyeti, İstanbul'dakiyle birleştikten sonra, 14.11.1923 tarihli ve 371 sayılı "Hey'et-i Temyiziye Merkezinin Eskişehir'e Nakline ve Teşkilâtının Tevsiiine Dair Kanun" ile Anadolu ve Rumeli'de bulunan illerin kurtuluşlarıyla dosya sayılarının artması, bu dosyaların Sivas'a gönderilmesinin zorlukları sebebiyle Sivas'tan Eskişehir'e taşınmış ve "Mahkeme-i Temyiz" adını almıştır.⁷ Mahkeme-i Temyizin Eskişehir'den Ankara'ya taşınması ise ancak 10 Haziran 1935 tarihli ve 2769 sayılı "Temyiz Mahkemesinin Ankara'ya Nakli Hakkında Kanun" ile mümkün olmuştur.

⁶ Keskin, Nuray Ertürk (Ed.) v.d., *Açıklamalı Yönetim Zamandizini 1919-1928*, C. 2., Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, Ankara, 2012, s.1762

⁷ Mol, Grsel, *Türk Hukuk Tarihi Sürecinde Yargıtay*, Yargıtay Yayınları, Ankara, 2004, s. 47-50

B-Müstakil Cinayet Mahkemesi

Haritada müstakil cinayet mahkemesi olarak adlandırılan, 469 sayılı Mehakimi Şeriyenin İlgasına ve Mehakimin Teşkilatına Ait Ahkâmı Muaddil Kanuna göre cinayet işlerini görmekle yükümlü bu mahkemeler, bir reis ve dört üyeden oluşmaktadır. Söz konusu mahkemelerin bugünkü Ağır Ceza Mahkemeleri⁸ olduğunu söylemek mümkündür.

1	ADANA
2	ANKARA
3	BOZOK (YOZGAT)
4	BURSA
5	ÇORUM
6	DİYARBEKİR
7	ERZURUM
8	GAZİAYINTAB
9	İSTANBUL
10	İZMİR
11	KARESİ (BALIKESİR)
12	KASTAMONU
13	KAYSERİ
14	KONYA
15	MAMÜRETÜLAZİZ (ELAZIĞ)
16	MARDİN
17	RİZE
18	SİVAS
19	TOKAT
20	TRABZON

⁸ “Adliye Vekili Cinayet Savcılıklarına 17 Mayıs 1926’da yayımladığı tamimde: Ceza Kanunu 1 Temmuz itibariyle yürürlüğe girecektir. Bu doğrultuda, bağımsız cinayet mahkemeleri ‘ağır ceza mahkemeleri’ adını alacak, idam, müebbet, sürgün ve benzeri, ağır hapis ve 5 yıldan fazla hapis cezalarını aşan cezalar da ağır ceza dairelerinde görülecek; cinayet davalarına bakan asliye mahkemelerine, ağır ceza davalarına bakan asliye mahkemeleri ismi verilecektir.” Keskin , (a.g.e.), 2012, s.2017

C-Mürettep Cinayet Mahkemesi

Müstakil Cinayet Mahkemesi bulunmayan yerleşim birimlerinde, kurul halinde karar vermesi gereken ancak hâkim bulunmadığından heyet yapılamayan yerlerde başka heyetlerden, hatta başka mahkemelerden hâkimler bir araya getirilerek kurulan Ağır Ceza Mahkemesi görevini icra eden mahkemelerdir. Bu mahkemelerin yargı çevresini belirlemeye Adliye Vekâleti yetkilidir.

1	ADAPAZARI	35	ISPARTA
2	AFYONKARAHİSAR	36	İÇİL (SİLİFKE)
3	AKSARAY	37	İZMİT (KOCAELİ)
4	AKŞEHİR	38	KALA-İ SULTANİYE (ÇANAKKALE)
5	ALAIYYE (ALANYA)	39	KARAHİSAR
6	AMASYA	40	KARAHİSAR ŞARKİ (ŞEBİNKARAHİSAR)
7	ANTALYA	41	KARAMAN
8	ARDAHAN	42	KARS
9	ARTVİN	43	KIRKLARELİ
10	AYDIN	44	KIRŞEHİR
11	BANDIRMA	45	KOZAN
12	BARTIN	46	KÖYCEĞİZ
13	BAYEZİD (DOĞU BAYAZIT)	47	KULA
14	BERGAMA	48	KÜTAHYA
15	BİLECİK	49	MALATYA
16	BİTLİS	50	MARAŞ
17	BOLU	51	MUĞLA
18	BURDUR	52	MUSTAFAKEMALPAŞA
19	BURHANİYE	53	MUŞ
20	CEBEL-İ BEREKET (OSMANİYE)	54	NEVŞEHİR
21	ÇANKIRI	55	NİĞDE
22	DENİZLİ	56	ORDU
23	DERSİM (TUNCELİ)	57	ÖDEMiŞ
24	EDİRNE	58	SAMSUN
25	ELBİSTAN	59	SARUHAN (MANİSA)
26	ELMALI	60	SİİRT

27	ERGANİ	61	SİNOP
28	ERZİNCAN	62	SİVEREK
29	ESKİŞEHİR	63	TEKFURDAĞ (TEKİRDAĞ)
30	EZİNE	64	URFA
31	GELİBOLU	65	UŞAK
32	GİRESUN	66	VAN
33	GÜMÜŞHANE	67	VEZİRKÖPRÜ
34	GÜRÜN	68	ZONGULDAK

D-Hukuk Mahkemesi

Hukuk mahkemelerinin de genelde büyük şehirlerde yer aldığını söylemek mümkündür. “Tadad eden mahkemeler hakkında işaret-ı mahsusa” başlığı altında hazırlanan bir tabloda haritada tekrardan kaçınmak ve karışıklığa meydan vermemek için birden fazla bulunan mahkemeleri gösterir ayrı bir lejant daha kullanılmıştır. Buna göre hukuk mahkemelerinin İstanbul’da 8, İzmir ve Bursa’da 2 tane bulunduğu görülmektedir.

1	İSTANBUL (8)
2	İZMİR (2)
3	BURSA (2)
4	ANKARA
5	TRABZON
6	ORDU
7	GİRESUN
8	SAMSUN
9	AMASYA
10	BOLU
11	BALIKESİR
12	SARUHAN
13	AYDIN
14	DENİZLİ
15	ADANA
16	ESKİŞEHİR

17	KONYA
18	KAYSERİ
19	KÜTAHYA
20	UŞAK
21	KIRŞEHİR
22	ANTALYA
23	ADAPAZARI

E-Ceza Mahkemesi

Ceza mahkemeleri de sadece büyük şehirlerde kurulabilmiştir. İstanbul'da 5 tane olmak üzere, İzmir'de, Bursa'da, Konya'da, Adana'da, Kayseri'de ve Karesi (Balıkesir)'de mahkeme bulunmaktadır.

F-Ticaret Mahkemesi

Ticaret mahkemeleri yalnızca İstanbul'da 3 tane ve İzmir'de 1 tane olmak üzere 4 adettir. Tüm Türkiye'de yalnızca iki şehirde ve 4 tane olması şayan-ı dikkattir.

G-Mahkeme-i Asliye

469 sayılı Mehakimi Şeriyenin İlgasına ve Mehakimin Teşkilatına Ait Ahkâmı Muaddil Kanun ile kurulan ve buldukları kazanın adıyla adlandırılan bir reis ve iki üye olmak üzere üç hâkimle çalışan mahkemelerdir. Cinayet mahkemelerinin kurulamadığı yerlerde, cinayet davaları istisnaen asliye mahkemelerinde görülmektedir. Ancak bu şekilde görülen davalarda mevcut heyete iki üye daha ilave olunur.⁹ Mahkeme-i Asliyelerin Şarki Anadolu Mıntıkasında daha az olduğu görülmektedir.

⁹ 469 sayılı Mehakimi Şeriyenin İlgasına ve Mehakimin Teşkilatına Ait Ahkâmı Muaddil Kanun, madde 4.

KARADENİZ MINTIKASI	
1	AKCAABAD
2	ARAC
3	ARTVİN
4	AYANCIK
5	BABAESKİ
6	BAFRA
7	BOYABAT
8	BÜYÜKÇEKMECE
9	CARSAMBA
10	CATALCA
11	CERKES
12	ÇORLU
13	CORUM
14	DADAY
15	DEVEREK
16	DÜZCE
17	ERBAA
18	EREKLİ (KRD)
19	FATSA
20	GEMLİK
21	GEREDE
22	GERZE
23	GEYVE
24	GÖRELE
25	HAYRABOLU
26	HENDEK
27	ILGAZ
28	İNEGÖL
29	İPSALA
30	İSKİLİP
31	İZMİT
32	KARAMÜRSEL
33	KASTAMONU
34	LÜLEBURGAZ
35	MECİTÖZÜ
36	MERZİFON
37	MUDANYA
38	MUDURNU
39	ORHANLI
40	OSMANCIK
41	RİZE
42	SÖĞÜT
43	SUNGURLU
44	SÜRMENE
45	ŞİLE
46	TASKÖPRÜ
47	TOKAT
48	TOSYA
49	TRABZON (2)
50	UZUNKÖPRÜ
51	ÜNYE
52	VİZE

ADALAR DENİZİ MINTIKASI	
1	AKHİSAR
2	ALASEHİR
3	BALYA
4	BİGA
5	BURHANİYE
6	ÇAL
7	ÇİVRİL
8	DEMİRCİ
9	DENİZLİ
10	DİNAR
11	EĞİRDİR
12	ERDEK
13	GARB-İ KARAAĞAÇ
14	GÖNAN
15	İZMİR
16	KARACABEY
17	KEMALPAŞA
18	KIRKAĞAÇ
19	KUŞADASI
20	MENEMEN
21	NAZİLLİ
22	SALİHLİ
23	SARAYKÖY
24	SARUHAN (MANİSA)
25	SÖKE
26	TİRE
27	URLA

AKDENİZ MINTIKASI	
1	AKSEKİ
2	CEYHAN
3	FETHİYE
4	GAZİAYINTAP
5	KİLİS
6	KORKUTLİ
7	MERSİN
8	MİLAS
9	TARSUS

ORTA ANADOLU MINTIKASI	
1	AFYONKARAHİSAR
2	ANKARA
3	AVANOS
4	AYAS
5	AZİZİYE
6	BALA
7	BEYPAZARI
8	BOĞAZLAYAN
9	BOLVADİN
10	BOZKIR
11	BOZOK (YOZGAT)
12	EREĞLİ (KONYA)
13	ERMENEK
14	GEDÜS (GEDİZ)
15	HAYMANA
16	KALACIK
17	KESKİN
18	MİHALİÇCIK
19	NEVŞEHİR
20	NİĞDE
21	SAİDİLİ
22	SANDIKLI
23	SEYDİŞEHİR
24	SİMAV
25	SİVAS
26	ŞARK-İ KARAAĞAÇ (SEBİNKARAHİSAR)
27	SEREFLİKOCHİSAR
28	YABANABAD (KIZILCAHAMAM)
29	YALVAC

ŞARKİ ANADOLU MINTIKASI	
1	ERZURUM
2	MAMÜRETÜL AZİZ
3	MALATYA
4	MARDİN
5	DIYARBAKIR

H-Hâkim-i Münferid

1913 yılında, hâkim bulmakta güçlük çekilmesi ile başlayan süreçte adalet teşkilatımızdaki yerini alan hâkim-i münferid, çalıştığı yer adliyesinde tek hâkim olarak görev yapmıştır. Bunun sebebi, 469 sayılı Kanunun “Geçici Madde”sinden anlaşıldığı üzere; Adliye Vekâletince iş yükü itibariyle mahkeme kurulmasına gerek görülmeyen ve uzak mesafede bulunması sebebiyle yargısal işlemleri başka bir yargı merciine bağlanması mümkün olmayan kazalarda, asliye ve sulh mahkemelerine verilen görev, tek bir hâkime gördürülürdü. Bu takdirde hâkim nezdinde bir savcı ve bir sorgu hâkimi bulunur ve icap ettiğinde bir de hâkim yardımcısı bulundurulabilirdi. Bu tür kazalarda işlerin icabına göre adli kolluk görevini ifa ile yükümlü bir sulh hâkimi ikamesiyle de yetinilebilirdi.

KARADENİZ MINTIKASI	ADALAR DENİZİ MINTIKASI	AKDENİZ MINTIKASI	ORTA ANADOLU MINTIKASI	ŞARKİ ANADOLU MINTIKASI
1 ECEABAD	1 İMROZ	1 BODRUM	1 ESME	1 HEKİMHAN
2 İNÖZ	2 BOZCAADA	2 MARMARIS	2 EĞRİYÖZ	2 AKCADAĞ
3 SARKÖY	3 LAPSEKİ	3 KAS	3 TAVSANLI	3 BEHİSİNİ
4 İPSALA	4 BAYRAMIÇI	4 FİNİKE	4 SEYYİD GAZİ	4 KURUCAĞ
5 PINARHİSAR	5 AYVACIK	5 MANAVGAT	5 NALLİHAN	5 REFAHİYE
6 MİRFETE	6 KARABURUN	6 ANAMUR	6 BEYSEHRİ	6 EĞİN
7 SARAY	7 CESME	7 GÜLNAR	7 İLGİN	7 ARAPGİR
8 SİLİVRİ	8 FOÇA	8 MUT	8 ZİR	8 KEBAN MADENİ
9 YALOVA	9 SOMA	9 KARAIŞALI	9 HADİM	9 KAHTA
10 İZNİK	10 SINDIRGI	10 YUMURTALIK	10 SULTANIYE	10 HİSN-İ MANSUR
11 ORHANGAZİ	11 GÖRDÜZ	11 DÖRTYOL	11 MECİDİYE	11 BİRECK
12 GÖYNÜK	12 ÇİNE	12 HAÇIN	12 MUCUR	12 SURUC
13 ÇİDE	13 BOZDOĞAN	13 FEKE	13 ARABSUN	13 PÖTÜRGE
14 KÜRE-İ NUHAS	14 SARAYKÖY	14 GÖKSU	14 ULUKISLA	14 CEMİŞGEZEK
15 HÜSEYİN ABAD	15 KARASU	15 SÜLEYMANLI	15 DEVECİ	15 KEMAH
16 GÜMÜŞHACI KÖY	16 DURSUNBEY	16 HASSA	16 AKDAĞMADENİ	16 HARPUT
17 İLİSU	17 TEFENNİ	17 BAHÇE	17 BÜNYAN	17 MAZGİRT
18 HAVZA	18 ULUBORLU	18 PAZARCIK	18 DEVELİ	18 CARSANCAK
19 LADİK	19 SENİRKENT	19 HALFETİ	19 İNCESU	19 PULÜMÜR
20 TERME			20 YILDIZLI	20 PALU
21 NİKSAR			21 TENUS	21 CAPAKCUR
22 RESADİYE			22 AZİZİYE	22 VİRANSEHİR
23 MESUDİYE			23 HAFİK	23 BAYBURD
24 KOYULHISAR			24 KANGAL	24 TERCAN
25 SUSEHRİ			25 DARENDE	25 KİGİLİ
26 ALUCRA			26 ZARA	26 GENÇ
27 KELKİT			27 DİVRİĞİ	27 LİCE
28 SİRAN				28 DEYREK
29 TURUL				29 KULP
30 MACKA				30 OSMANIYE
31 OF				31 ÇERMİK
32 HOPA				32 İSPİR
33 SAVSAT				33 YUSUFİLİ
				34 TORTUM
				35 OLTU
				36 NAMERVAN
				37 PASINLER
				38 HİSİN
				39 GAZZAN
				40 BESİRİ
				41 MİDAYAT
				42 NUSAYBİN
				43 POSHOF
				44 SARIKAMIS
				45 ELESĞİRT
				46 ÇİZRE
				47 SİRNAK
				48 KAĞIZMAN
				49 KARAKÖSE
				50 ERCİS
				51 ÇÖLEMERİK
				52 DİYADİN
				53 İĞDIR

I-Sulh Hâkimi

Dava sayısının artması ve iş yoğunluğu nedeniyle ilçe ve nahiyeler ile bunlara uzaklığı iki saat olan köylerde görev yapmak üzere “Sulh Hâkimleri Kanun-ı Muvakkati” ile 1913 yılında kurulan seyyar, tek hâkimli mahkemeler olduğu bilinmektedir. Alacak, kira, tahliye gibi basit hukuk ve kabahat nev’inden ceza davalarının çözüm yeri olarak görev yapmışlardır.¹⁰ Ancak 469 sayılı Kanun ile seyyar olmaktan çıkmış ve bir merkezde sabit mahkemeler haline getirilmiştir.

KARADENİZ MINTIKASI		ADALAR DENİZİ MINTIKASI		AKDENİZ MINTIKASI		ORTA ANADOLU MINTIKASI		ŞARKİ ANADOLU MINTIKASI	
1	İSTANBUL (30)	1	İZMİR (2)	1	ANTALYA	1	ANKARA (2)	1	MALATYA
2	KASTAMONU (2)	2	SELÇUK	2	GAZİPAŞA	2	BOZOK (2)	2	ERZİNCAN
3	EDİRNE	3	AYDIN	3	TARSUS	3	KONYA (2)	3	NAZİMİYE
4	DİMETOKA	4	ISPARTA	4	ADANA	4	SİVAS	4	SASON
5	DEMİRKÖY			5	HASSA	5	KARAMAN	5	MUTKİ
6	MUSTAFAPASA			6	GAZİAYINTAB	6	NİĞDE	6	VARTO
7	ZONGULDAK					7	AFYONKARAHİSAR	7	BİTLİS
8	ÇANKIRI							8	SİİRT
9	HAVSA							9	SİRVAN
10	SAMSUN							10	SIRNAK
11	KARAHİSAR-I ŞARKİ							11	PERVARİ
12	TRABZON							12	HİZAN
13	BORCKA							13	AHLAT
14	LALAPASA							14	ADİLCEVAZ
								15	MALAZGİRT
								16	HOŞAB
								17	BAŞKALE
								18	GEVAR
								19	SİMDİNAN
								20	ŞEMDİNLİ
								21	BEYTÜSSEBAB

¹⁰ Ekinci, Ekrem Buğra, *Tanzimat ve Sonrası Osmanlı Mahkemeleri*, Arı Sanat Yayınevi, İstanbul, 2004, s.234-235

İ-Merkez Kazada Mukim Sulh Hâkimi

Bir ilin merkez kaza denen il merkezinde ikamet ederek merkeze yakın yerlerdeki davalara bakan seyyar hâkimlere Merkez Kazada Mukim Sulh Hâkimi denmektedir. Bozok (Yozgat)'ta ikamet eden Sulh Hâkiminin Sorgun'a giderek davalara bakması buna örnek verilebilir.

KARADENİZ MINTIKASI		ADALAR DENİZİ MINTIKASI		AKDENİZ MINTIKASI		ORTA ANADOLU MINTIKASI		ŞARKİ ANADOLU MINTIKASI	
1	DOMANIÇ	1	PASALİMANI	1	RESADİYE	1	ŞUHUD	1	AĞIN
2	BOZÖYÜK	2	ÜNYE	2	AHIKÖY	2	CİHANBEYLİ	2	BULANIK
3	GÖLPAZARI	3	SUŞIĞIRLIK	3	EŞEN	3	KAMAN		
4	SABANCA	4	KEPSUT	4	MAĞARA				
5	GÖYNÜK	5	TURANLI						
6	AKÇAŞEHİR	6	DİKİLİ						
7	KIBRISCIK	7	İZNİK						
8	ÇAYCUMA	8	PALAMUT						
9	MECİDİYE	9	KILAS						
10	ULUS	10	ÖDEMİŞ						
11	ŞABANÖZÜ								
12	ORTA								
13	ABANA								
14	ALACAM								
15	KURA-YI SEBA								
16	MAPAVRİ								
17	HEMŞİN								
18	ARHAVİ								

J-HEYET-İ TEFTİŞ

Aynı lejantın içinde mahkemelerden sonra Başmüfettiş ve Müfettişlerin görev yaptığı yerler gösterilmiştir. Buradaki Başmüfettiş ve Müfettişler görevlendirildikleri ilde ikamet eden müfettiş ve başmüfettişleri ifade etmektedir. Mesela Ankara'da başmüfettiş, Konya ve Kayseri'de müfettişlik makamı vardır. Müfettişler o tarihte bugün olduğu gibi Ankara'da görev yapıp teftiş için görevlendirmeye şehirleri gezmemekte, görevlendirildikleri şehirde ikamet etmektedirler. Günümüzde Adalet Bakanlığı veya HSK müfettişlerinin verilen iş gereği şehir şehir dolaştığını dikkate aldığımızda, o tarihlerdeki müfettişlik uygulamasının daha pratik, yerel sorunların farklılığına ve çözümüne daha uygun olduğu söylenebilir. Ayrıca heyet-i teftiş azasına güvenin daha fazla olduğu da vurgulanmalıdır. Zaten günümüzde gelinen noktada yukarıda sayılan nedenlerle, birçok bakanlık ya da kurumun

teftiş heyetleri için büyük il merkezlerinde neredeyse bölgesel yapılanmalar oluşacak şekilde “daimi teftiş merkezleri” kurdukları veya kurmak zorunda kaldıkları aşikârdır.

KARADENİZ MINTIKASI	ADALAR DENİZİ MINTIKASI	AKDENİZ MINTIKASI	ORTA ANADOLU MINTIKASI	ŞARKİ ANADOLU MINTIKASI
İSTANBUL Basmüfettişlik	İZMİR Basmüfettişlik	ADANA Basmüfettişlik	ANKARA Basmüfettişlik	DİYARBAKIR Basmüfettişlik
EDİRNE 1 Müfettişlik	DENİZLİ 1 Müfettişlik	ANTALYA 1 Müfettişlik	KONYA 1 Müfettişlik	ERZURUM 1 Müfettişlik
KASTAMONU 2 Müfettişlik	BALIKESİR 2 Müfettişlik		KAYSERİ 2 Müfettişlik	2 ELAZIĞ Müfettişlik
SAMSUN 3 Müfettişlik				3 BİTLİS Müfettişlik
TRABZON 4 Müfettişlik				

V-BAROLAR

Türkiye’de “Baro” bulunan şehirler de, haritada Roma rakamıyla 2’ye benzer (II) bir simgeyle işaretlenmiştir. Buna göre; İstanbul, Ankara, Bursa, Eskişehir, Samsun, Mersin, Adana, Konya, İzmir, Edirne, Adapazarı, Menemen’de baro bulunmaktadır. Menemen ve Adapazarı o dönemde de il olmamasına rağmen, baro bulunan iki ilçe olarak karşımıza çıkmaktadır. Adapazarı 1924-1953 yılları arasında Kocaeli’ne bağlı iken 1954’te vilayet merkezi yapılarak adı “Sakarya” olarak değiştirilmiştir.

1	İSTANBUL
2	ANKARA
3	BURSA
4	ESKİŞEHİR
5	SAMSUN
6	MERSİN
7	ADANA
8	KONYA
9	İZMİR
10	EDİRNE
11	ADAPAZARI
12	MENEMEN

VI-TAZMİNAT VE SÜRE BÖLGELERİ

1925 tarihli Haritanın en altında yer alan detaylarda Adliye Vekâleti’ne bağlı çalışanlar ve hâkimler için;

- Tevkit Mahalli
- Zamm-1 Kıdem Mahalli
- Birinci Sınıf Tazminat Mahalli
- İkinci Sınıf Tazminat Mahalli
- Üçüncü Sınıf Tazminat Mahalli

bulunduğu görülmektedir. Tevkit Mahalli ile kastedilenin, bugün de uygulaması bulunan, şartları nedeniyle imkânları kısıtlı olan bölgelerde belli sürelerde görev yapılması gereken yerler olduğunu düşünmekteyiz. Bugünkü Hâkimler ve Savcılar Kurulu'nun uygulamasında da 4'üncü ve 5'inci bölgelerde (şartların kısıtlı olduğu yerler) hâkim ve savcılar 2 yıldan fazla kalamamaktadır. Aynı şekilde Zamm-1 Kıdem Mahalli de, bu yerde görev yapanların kademe ilerlemesinde avantaj kazandığı, bir yıl çalışıp iki kademe birden alabildiği yerleri göstermektedir. Birinci, İkinci ve Üçüncü Sınıf Tazminat Mahalli ise görev yaptığı yere göre hâkimlere ödenen tazminat miktarındaki kademelendirmeyi göstermektedir.

VII-ŞEHİR ADLARI

Bazı yerleşim yerlerinin adlarının da bugünkü isimlerinden farklı olduğu anlaşılmaktadır. Aşağıda isimleri bugünkünden farklı olan ve hemen göze çarpan birçok yerleşim biriminin eski ve yeni adları tablo halinde verilmiştir. Yerleşim yerlerinin bağlı olduğu vilayet ya da eyalet zaman içinde değiştiği gibi, kendisinin de süreç içinde büyüdüğü küçüldüğü, bu sebeple de il olduğu, ilçe olduğu, nahiyeye dönüştüğü de görülmektedir. Bugünkü durumu daha iyi anlamak bakımından sadece adı değişmeyen ve açıklama gerektiren yer adlarını da "açıklama" sütununda göstermeye çalıştık.

ESKİ ADI	YENİ ADI	BAGLI OLDUĞU YER	AÇIKLAMA
Ahiköy	Yatağan	Muğla	
Akçaşehir	Akçakoca	Düzce	
Alaiye	Alanya	Antalya	
Arapsun	Gülşehir	Nevşehir	
Artukova	Artova	Tokat	Resmi kayıtlarda Artukabad diye geçer
Asiyoğat	Elmadağ	Ankara	Tabanlı ismini de almış
Atina(e)	Pazar	Rize	
Aziziye	Emirdağ	Afyonkarahisar	
Aziziye	Pınarbaşı	Sivas	Şimdi Kayseri'ye bağlı
Balya	Balıkesir	Balıkesir	
Bayezid	Doğubayazıt	Iğdır	
Bozok	Yozgat	Yozgat	

Cebel-i Bereket	Osmaniye	Osmaniye	
Çarsancak	Akpazar	Dersim	
Çapakcur	Bingöl	Bingöl	
Çölemerik	Hakkâri	Hakkâri	
Çubukabad	Çubuk	Ankara	
Dersim	Tunceli	Tunceli	
Deverek	Devrek	Zonguldak	
Deyrek	Derik	Diyarbakır	1926'dan sonra Mardin'e bağlı
Dimetoka	Dimetoka	Evros/Yunanistan	
Eğrigöz	Emet	Kütahya	
Erekli	Ereğli	Zonguldak	
Garb-i Karaağaç	Acıpayam	Denizli	Karaağaç-1 Donuzlu, Karaağaç-1 Gölhisar, Asikaraağaç
Gazzan/Garzan	Kurtalan	Siirt	
Gaziayntab	Gaziantep	Gaziantep	
Gedüs	Gediz	Kütahya	
Gever/Gevar	Yüksekova	Hakkâri	
Gekbûze	Gebze	Kocaeli	
Gönan	Gönen	Balıkesir	Gönen-i Karesi de denmiş
Haçın	Saimbeyli	Adana	
Hısn-ı Mansur	Adıyaman	Adıyaman	
Hoşab	Gürpınar	Van	
Hüseyinabad	Alaca	Çorum	
İçil	İçel/Silifke	Mersin	Silifke İçil ve İçel adıyla sancak imiş.
İnöz	Enez	Edirne	
Kala-i Sultaniye	Çanakkale	Çanakkale	
Karahisar-i Şarki	Şebinkarahisar	Giresun	1924-1933 arası vilayet. 1933'te Giresun'a bağlandı
Karaköse	Ağrı	Ağrı	
Karesi	Balıkesir	Balıkesir	1928'de İlin adı "Balıkesir" oldu
Kars (İlçe olan)	Kadirli	Osmaniye	
Keban Madeni	Keban	Elazığ	
Kilas	Kiraz	Ödemiş /İzmir	Nahiye

Kulp	Tuzluca	Ağrı	Haritada Kump olarak yazılmış
Kuray-1 Seb'a	İkizdere	Rize	Arapça 7 köyler demek. 1924'te Çağrankaya deniliyor
Kuruçay	İliç	Erzincan	Eski adı Hasanova. Kuruçay kazası İliç'e taşınmış.
Küre-i Nühas	Küre	Kastamonu	Bakır ocağı anlamına gelmektedir
Mamuretüla ziz	Elazığ	Elazığ	1924'de El'aziz, 1937'de Elazık
Mapavri	Çayeli	Rize	1944'te Çayeli adını alarak Rize'ye bağlandı
Mecidiye	Eskipazar	Karabük	1946'da Çankırı, 1996'dan sonra Karabük'e bağlı
Namervan	Narman	Erzurum	1926-1949 arası Tortum'a bağlı
Orhanili	Orhaneli	Bursa	Adranos, Beyce ve Cebel-iCedid adlarını da almış
Palamut	Zeytinliova	Manisa	16. yy.'da Yayaköy
Reşadiye	Datça	Muğla	1928'de kaza olup Muğla'ya bağlandı
Saidili	Kadınhanı	Konya	1924'te kaza olup Konya'ya bağlandı
Sultaniye	Karapınar	Konya	
Susıgırlık	Susurluk	Balıkesir	
Şimdinan	Şemdinli	Şırnak	1936'da kaza olup Hakkâri'ye bağlandı
Tekfurdağı	Tekirdağ	Tekirdağ	
Tonus	Altınyayla	Sivas	
Yabanabad	Kızılcahamam	Ankara	
Zağferanbolu	Safranbolu	Karabük	1995'te il olan Karabük'e bağlandı. Taraklıborlu da denmiş
Zaruşad	Arpaçay	Kars	
Zir	Sincan/Yenikent	Ankara	1924-26 arası kaza iken 1990'da Sincan'ın nahiyesi

VIII-SONUÇ

Türk devlet felsefesi ve kültürü hakkında bize önemli bilgiler veren Orhun Anıtları, Kutadgu Bilig ve Siyasetname incelendiğinde devletin ana gayesinin “Adalet”, egemenliğin temsilcisinin “Hakan” olduğunun vurgulandığı görülür. Türk devletlerinde devletin idare şekli ne olursa olsun veya devleti idare eden kim olursa olsun devleti yönetenin adaletten ayrılmamasının önemi üzerinde her zaman durulmuştur. Biraz daha ileriye götürürsek, bugünkü kuvvetler ayrılığına benzer ilk uygulama örneklerine Türk tarihinde rastladığımızı ifade edebiliriz. Türk devletlerinde umumiyetle yürütme fiili olarak

vezirlere bırakılırken; hakan veya hükümdarların “töre”nin uygulanmasına ve adaletin yerine getirilmesine nezaret ettiği görülmektedir.

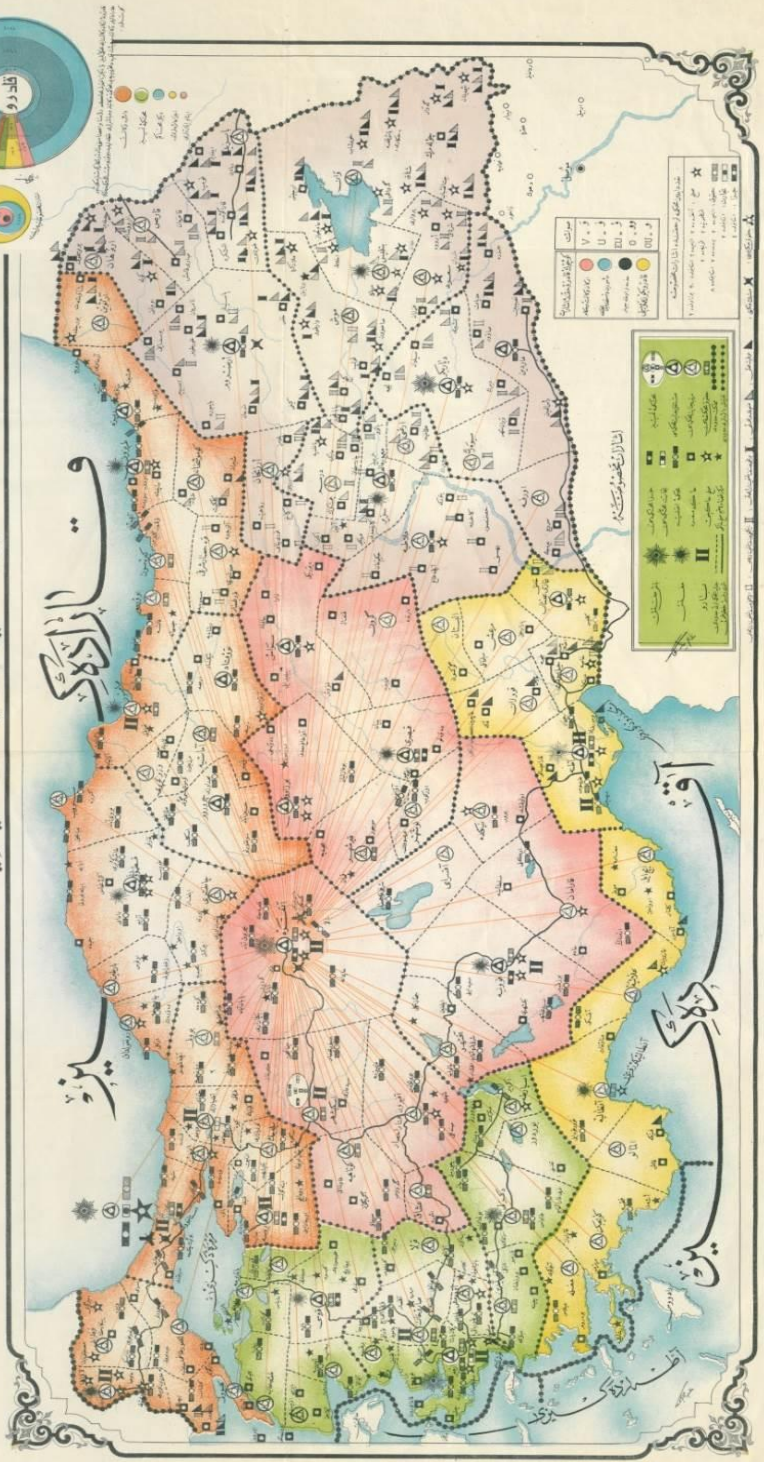
Tarihçilerimiz Türk idare tarihini yazarken adalet teşkilatı ya da daha geniş anlamda yargı teşkilatı tarihine ve bu tarihi oluşturan arka plana kaçınılmaz olarak girmek zorunda kalmıştır. Bu çalışma spesifik olarak 1925 yılına ait Taksimât-ı Adliye Haritasının bir çözümlemesi olsa da haritanın üzerinden geçtiği adli, mülki her kurumun, her yörenin, her çizginin köklü bir devlet geleneğinin sürekliliğine de tanıklık etmektedir.

Bu sebeple, sadece bir harita (!) deyip değinmeden geçemeyeceğimiz, önemli bazı siyasi ayrıntılardan bahsetmek gerekecektir. Bunlardan birincisi; Hatay’ın, İskenderun körfezinin ortasından Dört Yol İlçesinin hemen altından doğuya doğru Elbeyli’ye kadar çekilen kısa ve düz bir hatla oluşan Türkiye-Suriye sınırının dışında, Suriye’de kalmasıdır. Atatürk’ün büyük dehası sayesinde, 12 Eylül 1938’de kurulan “Hatay Cumhuriyeti”nin ancak 30 Haziran 1939’da Türkiye’ye sınırları içine alınması nedeniyle Hatay haritada gösterilememiştir. Tam tersine bir durum da, bugün itibarıyla Suriye sınırlarında bulunan ve Ceylanpınar sınır kapımıza bitişik Resulayn şehrinin haritada bizim sınırlarımız içinde gösterilmesidir.

İkinci önemli ayrıntı ise haritanın ülke sınırları dışında kalan bölgelerinin hiçbirinde yabancı ülkelere ait şehirlere yer verilmezken, memleket hududu dışında kalmasına rağmen Dicle’nin doğusunda yer alan ve bugünkü Irak sınırları içindeki Musul, Erbil, Dahok, Akra, Zahor, İmadiye, Zibar ve Revandiz gibi şehirlerin haritada gösterilmiş olmasıdır. Kerkük’ün ise haritanın çerçeve kısmına rastladığından yer işareti konulmuş; ancak ismi yazılmamıştır. Söz konusu şehirleri bir araya getirip birleştirdiğimizde ise Misak-ı Milli sınırlarımızın haritaya yerleştirildiğini görüyoruz. Aynı şekilde bugün Batı Trakya’da Evros ilinin bir ilçesi olarak Yunanistan sınırları içinde bulunan Dimetoka şehrinin haritanın yayınlandığı tarihte Yunanistan’da olmasına rağmen, ismine yer verildiği görülmektedir. Ülkenin yüreklere ve beyinlere kazınan Misak-ı Milli ısrarının, böylesine resmi ve nizami bir haritada dahi yer aldığı görmek ayrı bir heyecan vermektedir. Bütün bunlar hiçbir hukuk düzeninin ait olduğu milletin ve devletin geleneğinden ve felsefesinden beslenmeden tesis edilemeyeceğini göstermektedir.

۱۳۴۱ شمسی تقسیمات عدلیه فریضہ سی

پنجاب کی تقسیمات عدلیہ فریضہ سی ۱۳۴۱ شمسی

KAYNAKÇA

Akarı, Selçuk, "Dil Tarih ve Coğrafya Denkleminde Ege Denizi'nin Adlandırma Tarihi ve Ege Kelimesinin Anlamı" (et.: 09.09.2019)

Ekinci, Ekrem Buğra, *Tanzimat ve Sonrası Osmanlı Mahkemeleri*, Arı Sanat Yayınevi, İstanbul, 2004.

Keskin, Nuray Ertürk (Ed.) v.d., *Açıklamalı Yönetim Zamandizini 1919-1928*, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi, Ankara, 2012.

Koyuncu, Nuran, "Hukuk Mektebinin Doğuşu", Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Ankara, C. XVI, Sa. 3, 2012.

Mol, Gürsel, *Türk Hukuk Tarihi Sürecinde Yargıtay*, Yargıtay Yayınları, Ankara, 2004.